

Resource: Maelezo ya Masomo - Machapisho ya Vitabu (Tyndale)

Aquifer Open Study Notes (Book Intros)

This work is an adaptation of Tyndale Open Study Notes © 2023 Tyndale House Publishers, licensed under the CC BY-SA 4.0 license. The adaptation, Aquifer Open Study Notes, was created by Mission Mutual and is also licensed under CC BY-SA 4.0.

This resource has been adapted into multiple languages, including English, Tok Pisin, Arabic (عربي), French (Français), Hindi (हिंदी), Indonesian (Bahasa Indonesia), Portuguese (Português), Russian (Русский), Spanish (Español), Swahili (Kiswahili), and Simplified Chinese (简体中文).

Maelezo ya Masomo - Machapisho ya Vitabu (Tyndale)

1TI

1 Timotheo

Wakati wa awamu ya mwisho ya kazi ya utume ya Paulo, usumbufu mkubwa ulikuwa ukitatiza kanisa la Kikristo lililokuwa limeanzishwa kwa muda mrefu huko Efeso: Baadhi ya viongozi wa kanisa walikuwa wamekuwa walimu wa uongo. Paulo alikuwa ameonya kwamba hili lingetokea ([Matendo 20:29-31](#)), na sasa athari zao zilikuwa zikitishia maisha na ustawi wa jamii. Mtu mwenye ujuzi alihitajika kurejesha utaratibu katika nyumba ya Mungu. Paulo alimpatia jukumu hili Timotheo, mjumbe wake anayeaminika.

Mpangilio

Mwanzoni mwa safari ya pili ya umisionari ya Paulo alipofika Efeso ([Matendo 18:19-21](#)), hakukuwa na nafasi ya kazi kubwa. Katika safari yake ya tatu, Paulo alihudumu Efeso kwa miaka mitatu (karibu 53~56 Baada ya Kristo, [Matendo 19](#)). Baadaye, Paulo alipokuwa njiani kuelekea Yerusalemu, alipata nafasi ya kusimama Mileto na kuzungumza na wazee kutoka Efeso, waliokutana naye huko ([Matendo 20:17-38](#)). Paulo alisafiri kwenda Yerusalemu, alikamatwa, na baadaye alihamishiwa Kaisaria, kisha akapelekwa Roma, ambako alikaa chini ya kifungo cha nyumbani kwa takriban miaka miwili (60-62 KK, [Matendo 21-28](#)). Alipoachiliwa kutoka gereza, alirejea kwenye kazi yake ya utume, labda kuelekea Hispania (tazama [Warumi 15:24, 28](#)), ingawa inawezekana pia kwamba kifungo kilibadilisha mwelekeo wa Paulo kurudi mashariki. Paulo bado alikuwa akijihusisha na kanisa la Efeso katika kipindi hiki.

Timotheo, ambaye alikuwa ameandamana na Paul kwa sehemu kubwa ya huduma yake ya awali huko ([Matendo 19:22](#)), sasa alikuwa amepewa jukumu la kushughulikia maendeleo mapya na yenye matatizo huko Efeso ([1 Tim 1:3](#)). Walimu wa uongo walikuwa wamejitokeza ([1:3](#)) na walikuwa wazi wakivuruga kaya (tazama [1 Tim 2:15; 3:4-5; 5:11-15](#); linganisha [Tito 1:11](#)). Paulo aliandika kwa Timotheo kumwongoza katika kurekebisha tabia

potofu na kuzuia walimu wa uongo kupata nafasi nyingine.

Muhtasari

Baada ya kumwelekeza Timotheo kushughulikia walimu wa uongo, ambao walidai kuwa walimu wa sheria ([1:3-20](#)), Paulo anatoa mwongozo juu ya mwenendo katika nyumba ya Mungu kuhusiana na maombi, mafundisho ya wanawake, na uongozi ([2:1-3:13](#)). Maeneo haya matatu yalikuwa yameharibiwa na walimu wa uongo. Paulo anaweka wazi kile anachotaribu kufanikisha na anaeleza kwa nini na jinsi inavyopaswa kufanywa ([3:14-4:16](#)). Kisha anaendelea na maagizo yake juu ya mwenendo wa kimungu, akilenga watu wazee na vijana, wajane, wazee, na mabwana ([5:1-6:2](#)). Mahusiano katika maeneo haya pia yalikuwa yamepotoshwa na mafundisho ya uongo. Hatimaye, Paulo anarudi kwenye haja ya kushughulikia walimu wa uongo wenyewe, wakati huu akilenga masuala ya utajiri na faida ([6:2-21](#)).

Uandishi

Kuna mtazamo ulioenea kwamba Barua za Kichungaji (1 Timotheo—Tito) hazikuandikwa na Paulo. Kulingana na mtazamo huu, mfuasi wa Paulo aliandika Barua za Kichungaji baada ya kifo chake na kusaini jina lake. Hata hivyo, kuna sababu kadhaa nzuri za kuamini kwamba Paulo ndiye mwandishi: (1) Hadi miaka ya 1800, hakukuwa na kusita katika kuzihusisha barua hizi na Paulo. Hii inajumuisha baba wa kanisa la awali ambao lugha yao ya asili ilikuwa Kiyunani na ambao walikuwa na ufahamu mkubwa wa barua nyingine za Paulo. (2) Kanisa la awali halingekubali barua hizi kama lingeshuku barua hizo zilikuwa zimesainiwa kwa jina la Paulo kwa uwongo. (3) Ingawa mtindo wa Paulo katika barua hizi ni tofauti na kwingineko, hii inaweza kuwa ni matokeo ya hali maalum ambazo Paulo alikuwa akishughulikia na kipindi cha kipekee cha maisha na kazi ya Paulo wakati barua hizi ziliandikwa. Pia inaweza kuwa ni matokeo ya matumizi ya *amanuensis* (mwandishi) tofauti kwa barua hizi. Ni busara kuthibitisha uandishi wa Paulo wa Barua za Kichungaji.

Tarehe ya Kuandika

Barua za Kichungaji (1 Timotheo—Tito) ziliandikwa pengine baada ya kifungo cha kwanza cha Paulo huko Roma (mwaka wa 60–62 BK, [Matendo 28:1–31](#)) na kabla ya kifo chake katika 64~65 BK chini ya mateso ya Nero.

Kwenye 2 Timotheo, Paulo alikamatwa na kufungwa huko Roma mwishoni mwa maisha yake (tazama [2 Tim 4:6](#)). Hii inaonekana kuweka barua za 1 Timotheo na Tito—zilizoandikwa wakati Paulo bado alikuwa akitembea kwa uhuru—katika kipindi kabla ya kukamatwa kwake. Je, maelezo haya yanaendana vipi na Matendo?

Uwezekano mmoja ni kwamba 2 Timotheo iliandikwa wakati wa mfungo wa Roma wa [Matendo 28](#). Katika hali hii, barua zote tatu zingetoshea katika simulizi la kihistoria la Luka katika kitabu cha Matendo, na Paulo angeuawa mwishoni mwa kifungo hicho (62 BK).

Kuna ripoti za awali, hata hivyo, kwamba Paulo aliachiliwa kutoka kifungo hiki cha Kiroma (kwa mfano, 1 Clement [5:6–7](#), 95~97 BK; tazama pia Eusebius, *Historia ya Kanisa* 2.22, 325 BK). Ikiwa hii ni kweli, huenda alijihusisha na kazi zaidi, labda alikwenda Hispania, na kisha akakamatwa tena na kuuawa huko Roma wakati wa mateso ya Nero kwa Wakristo (karibu mwaka wa 64~65 BK). Barua kwa Timotheo na Tito huenda ziliandikwa wakati wa kipindi hiki cha baadaye.

Kusaidia njia hii, hakuna sababu kwamba barua hizi lazima ziingizwe katika historia iliyorekodiwa katika Matendo. Pia, shughuli za Paulo na wajumbe wake katika 1 Timotheo na Tito haziendani na maelezo katika Matendo, wala kifungo cha 2 Timotheo hakisikiki kama kifungo cha [Matendo 28](#). Hatimaye, mtindo na maudhui ya kipekee ya barua hizi ni rahisi kueleweka ikiwa ziliandikwa wakati tofauti na barua nyingine za Paulo.

Walimu wa Uongo

Walimu wa uongo waliotajwa katika 1 Timotheo wanafanana sana na watu kama hao ambao Paulo anawataja katika 2 Timotheo na Tito. Ni vigumu sana kutoa taswira wazi ya walimu hawa wa uongo, lakini kuna dalili. Mafundisho yao yalikuwa na vipengele vya kujinyima (tazama [1 Tim 4:3](#); [Tito 1:15](#)) na mtazamo wa Kiyahudi (tazama [1 Tim 1:7](#); [Tito 1:10, 14](#); [3:9](#)). Walidai kuwa na maarifa maalum ([1 Tim 6:20](#); [Tito 1:16](#)), walidai kwamba ufufuo wa waumini ulikuwa tayari umetokea ([2 Tim 2:18](#)), walivuruga mahusiano ([2 Tim 3:6–7](#);

[Tito 1:11](#)), na huenda walisisitiza wokovu kwa matendo ([2 Tim 1:9](#); [Tito 3:5](#)). Jibu kali la Paulo linaonyesha hitaji la kufanya marekebisho kuhusu mafundisho ya Kristo (tazama [1 Tim 2:5–6](#); [3:16](#); [2 Tim 2:8](#)) na siku za mwisho (tazama [1 Tim 4:1–5](#); [2 Tim 2:18](#); [3:1–9](#); [Tito 2:11–14](#)). Walimu wa uongo walipinga ujumbe wa Paulo, walikuza uasherati, na walidhoofisha misheni ya kanisa. Hivyo, viongozi wazuri walihitajika (tazama [Tito 1:10–13](#); [2:6–8, 15](#)).

Maana na Ujumbe

Timotheo wa Kwanza ni utetezi wenye shauku na ustadi kwa Habari Njema ya Yesu Kristo, maendeleo yake yanayoendelea duniani, na maisha mapya ambayo inaunda na kuendeleza (tazama [3:14–16](#)).

Nyumba ya Mungu ilikuwa wasiwasi wa haraka wa Paulo. Kama vile jamii inayozunguka ilivyotarajia mwenendo wa mpangilio katika familia - na majukumu na adabu na dhana za heshima na aibu - ndivyo ilivyokuwa kwa nyumba ya Mungu. Nyumba ya Mungu inaakisi viwango vilivyokubalika vya heshima na adabu pamoja na miundo ya kijamii ya jamii. Wakati huo huo, pale inapofaa na inapohitajika, nyumba ya Mungu inakwenda kinyume na jamii, ikiakisi maadili na mazoea tofauti kabisa na hata yanayopingana na utamaduni. Nyumba ya Mungu iko duniani, lakini si ya dunia. Dunia inabaki kuwa uumbaji mzuri wa Mungu ([4:3–4](#); [6:17](#)), lakini ni ya muda na iko katika siku zake za mwisho, ngumu, zilizojaa uovu ([4:1](#); [2 Tim 3:1](#)). Nyumba ya Mungu inaakisi uumbaji mpya hata inavyokuwepo duniani.

Kazi ya nyumba ya Mungu ni kueneza Habari Njema duniani na kuendeleza mapenzi ya Mungu (tazama [1 Tim 2:4–7](#)). Watu wa Mungu wanapaswa kufanya kile kinachounga mkono kazi hiyo ([2:1–3:13](#); [5:1–6:2](#); tazama [1 Kor 9:19–23](#)). Walimu wa uongo, kinyume chake, walikuwa wakiongea upuuzi na kuharibu uadilifu wa kanisa, hivyo Paulo alielekeza maneno yake mengi kwenye mwenendo sahihi. Muhtasari wa Habari Njema ([1 Tim 1:15](#); [2:5–6](#); [3:16](#); [6:13–16](#)) unaonyesha kile kilichokuwa kikishambuliwa—ufahamu sahihi wa wokovu katika enzi ya sasa. Hili ndilo lazima lihifadhiwe, lifundishwe kwa ustadi, na kupitishwa—kwa maisha ya kumcha Mungu kama matokeo yake.